

MILITAIRE MUZIEK OP MAAT

Zolang er legers bestaan is er militaire muziek. Om grotere afstanden op het slagveld te overbruggen was het noodzakelijk om aan de eigen soldaten signalen te kunnen geven. Dit heeft geleid tot het ontwikkelen van de eerste signaalinstrumenten. Deze zeer eenvoudige slag- en blaasinstrumenten werden later ook gebruikt om de eigen troepen aan te moedigen of de vijandelijke troepen te intimideren. Behalve voor militaire taken werden deze primitieve instrumenten ook ingezet tijdens kerkdiensten en feesten van de burgerij.

Het gebruik van eenvoudige signaalmuziek – tamboer, hoornblazer of tamboerkorps – heeft zich in de loop der tijd ontwikkeld tot een uitgebreid oeuvre van mars- en orkestmuziek uitgevoerd door een militair harmonieorkest of fanfarekorps. Nederland kent een rijke historie wat betreft militaire muziek, met in het (recente) verleden een groot aantal gerenommeerde militaire orkesten. Wij kunnen ons waarschijnlijk nog allemaal met trots de martiale klanken herinneren van het spelen van de eigen defileer- of regimentsmars tijdens onze beëdiging als officier.

En hebben wij niet allemaal genoten van blinkende instrumenten en bonte schakering van in ceremonieel tenue gestoken militaire muzikanten tijdens Taptoe Delft en de Nationale Taptoe in Breda? Van deze roemruchte militaire spektakels in de open lucht rest alleen nog een herinnering.¹

Ondanks het feit dat de militaire muziek een belangrijke rol vervult in zowel de militaire als muzikale wereld, moeten we toch constateren dat er relatief weinig wetenschappelijk onderzoek naar wordt gepleegd door historici en musicologen.² Ook in de *Militaire Spectator* is weinig gepubliceerd over deze bijzondere muziekvorm. Waarschijnlijk geldt hier de uitdrukking: onbekend maakt onbemind.

In de jaren zestig van de vorige eeuw kende Defensie nog vier militaire harmonieorkesten, alsmede twee fanfarekorpsen, twee trompetterkorpsen en maar liefst meer dan 20 (!) erkende tamboerkorpsen. Daarnaast waren er bij de verschillende regimenten en korpsen vrijwilligers actief, die in deeltijd tevens militair

muzikant waren. Een uitgebreid overzicht hiervan is in 2003 in boekvorm verschenen.³ Deze bloeiperiode is mede het gevolg van het kunnen beschikken over grote aantallen muzikale dienstplichtigen. Met het opschorten van de dienstplicht is de kaalslag binnen de militaire muziek van start gegaan. Na een tweetal reorganisaties in de jaren negentig is vorig jaar de – hopelijk – laatste reorganisatie afgerond. Deze verdere inkrimping van de militaire muziek heeft zich enigszins aan het oog ontrokken. De vraag is nu wat er nog over is, en of er sprake is van militaire muziek op maat in relatie tot het gewenste nieuwe evenwicht van Defensie.

De kerntaak is gedefinieerd als het verzorgen van militaire muziek bij militaire ceremonies en staatsaangelegenheden. Om dit mogelijk te maken is een minimale capaciteit nodig. Voorts levert militaire muziek een bijdrage aan traditiehandhaving en ondersteunt het de publieke presentatie van Defensie. Het defensiebrede inleveren van 12.000 functies betekent een reductie van 15 procent. De reductie binnen de militaire muziek, 92 van de in totaal 401 functies, komt overeen met 23 procent. Een zwaardere taakstelling dan het defensiegemiddelde! Ondanks de onevenredige reductieverplichting is men er toch in geslaagd om maatwerk af te leveren. Laten we de defensieonderdelen eens langs lopen.

De Koninklijke Marine heeft moeten bezuinigen bij de tamboers en pijpers van het Korps Mariniers. De Marinierskapel zelf is nagenoeg ongeschonden uit de strijd gekomen. Daarmee blijft het CZSK beschikken over de, wereldbepaalde, Marinierskapel én de tamboers en pijpers. Dit laatste ensemble kan optreden in combinatie met de kapel, maar ook afzonderlijk en als steelband.

- 1 K. Kornaat – Tromgeroffel en schitterend koper, vijftig jaar militaire taptoe in Nederland 1954-2004. Uitgave Legermuseum, Delft, 2004.
- 2 R. van Yperen – De Nederlandse militaire muziek. C.A.J. van Dishoeck, Bussum, 1966.
- 3 P. Grootemaat – Met muziek op mars, Nederlandse militaire tamboerkorpsen en andere muziekformaties van 1945 tot 2003. Europese bibliotheek, Zaltbommel, 2003.

De Kapel van de Koninklijke Luchtmacht, excellerend in lichte muziek en theatershows, heeft een gering aantal functies ingeleverd. Naast het orkest zelf is er een drumfanfare. Deze is voortgekomen uit het voormalige tamboerkorps, maar is door een bredere bezetting in staat om zelfstandig ceremoniële diensten te ondersteunen.

De echte bezuinigingsklappen zijn gevallen bij de militaire functies van de Koninklijke Landmacht. De Koninklijke Militaire Kapel, de Johan Willem Friso Kapel, het Trompetterkorps Bereden Wapens en het Fanfarekorps Koninklijke Landmacht zijn allen opgeheven. Als opvolger van beide, ten opzichte van marine en luchtmacht, kleinere harmonieorkesten is nu een gelijkwaardig landmacht-orkest opgericht, dat op basis van de positieve ervaring bij de luchtmacht, kan worden uitgebreid met de nieuw opgerichte drumfanfare.

Daarnaast heeft het CLAS, gelet op haar omvang, als derde muzikale eenheid een nieuw fanfarekorps. De naamgeving van deze korpsen is uit traditioneel oogpunt een typisch staaltje Nederlands polderen: Koninklijke Militaire Kapel Johan Willem Friso, Regimentsfanfare Garde Grenadiers en Jagers, en Fanfarekorps Koninklijke Landmacht Bereden Wapens.

De Koninklijke Marechaussee houdt de beschikking over een, groter dan voorheen, Trompetterkorps met een aantal professionele militaire muzikanten. Ten slotte is de Drumfanfare Nationale Reserve als deeltijdformatie gehandhaafd en is gelet op het niveau van haar leden omgevormd tot een volledig fanfarekorps.

Niet onvermeld mag blijven dat een belangrijk deel van de militaire muzikale traditiehandhaving gestalte heeft gekregen door de loyaliteit van voormalig (dienstplichtig) militaire muzikanten. Zo zijn thans actief het historisch tamboerkorps Regiment Verbindingsdienst, het reünie-orkest Limburgse Jagers, het reünie-orkest Trompetterkorps der Cavalerie, Oud-leden Fanfarekorps der Genie, reünie-orkest Artillerie en de Reünisten-Matrozenkapel.

Deze orkesten treden op in militair (ceremonieel) tenue en geven in toenemende mate *acte de présence* bij diverse gelegenheden, wanneer de beroepsorkesten andere dienstverplichtingen hebben. Hierbij moeten wij ons natuurlijk wel afvragen of deze amateurs, hoe goed bedoeld ook, de juiste uitstraling hebben die past bij hetgeen de nieuwe defensieorganisatie wil uitstralen.

De Nederlandse militaire muziek is opnieuw gedimensioneerd en kan een internationale vergelijking nog doorstaan. Maar de ondergrens lijkt echt bereikt. Wij dienen te waken over ons traditioneel erfgoed en moeten voorkomen dat, net als vroeger, de officieren zelf moeten zorgdragen voor het financieren van het eigen muziekkorps. Het is een schrale troost dat de militaire muziek niet in een 'paarse organisatie' is ondergebracht. Daarmee kunnen de operationele commandanten zelf de inzet van de muzikale ondersteuning blijven bepalen.

Zien we enerzijds krimp bij de militaire muziek tot de geformuleerde kerntaak, zo kunnen we anderzijds constateren dat er toch weer meer vraag is naar ceremonieel en optredens. Dit heeft te maken met de vele *medal parades* na uitzending, het optreden in de uitzendgebieden voor de eigen troepen en de plaatselijke bevolking, de politieke wens om Defensie zichtbaarder te maken en de defilé's tijdens Veteranendagen.

De Nationale Taptoe heeft, ondanks een kleinere bijdrage van Defensie, onderdak gevonden in 's-Hertogenbosch en heeft een prima start gehad. In plaats van de vroegere regimentsmarsen kunnen we nu ook luisteren naar de Veteranenmars en de ter gelegenheid van de installatie van de Commandant der Strijdkrachten speciaal gecomponeerde 'paarse' mars!

De huidige militaire muziek is op maat gemaakt en laten wij hopen dat wij regelmatig in voldoende mate kunnen blijven genieten van de op de maat marcherende militaire muzikanten.